Yhdenvertaisuusvaltuutetun suositukset eduskunnalle

YHDENVERTAISUUS ON OIKEUDENMUKAISEN YHTEISKUNNAN PERUSTA

Syrjintää kokeneen oikeussuojaa vahvistetaan

Yhdenvertaisuuslain uudistuksessa tulee vahvistaa syrjintää kokeneen oikeussuojaa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää erityisesti seuraavia muutoksia tärkeinä:

- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalla tulee olla mahdollisuus määrätä hyvitys katsoessaan henkilön tulleen syrjityksi.
- Yhdenvertaisuusvaltuutetun ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivalta laajennetaan työelämän syrjintätapauksiin.
- Lakiin kirjataan YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen CRPD:n mukaiset velvoitteet kohtuullisiin mukautuksiin sekä ennakollinen varautuminen vammaisten henkilöiden erityistarpeisiin kaikille sopivaa suunnittelua käyttäen.
- Yhdenvertaisuussuunnitteluvelvoite laajennetaan koskemaan myös varhaiskasvatusta.
- Koulutuksen järjestäjän velvollisuus puuttua oppilaisiin ja opiskelijoihin kohdistuvaan häirintään säädetään lailla.
- Yhdenvertaisuusvaltuutetun mahdollisuuksia edistää yhdenvertaisuutta, selvittää syrjintätapauksia ja tukea syrjinnän uhreja vahvistetaan niin että valtuutetun resurssit vastaavat yhteydenottomäärien huomattavaa kasvua.

Vahvistetaan toimia yhdenvertaisuuden edistämiseksi

- Yhdenvertaisuussuunnittelua ja yhdenvertaisuusvaikutustenarviointia vahvistetaan julkisen hallinnon ja lainsäädännön kehittämisessä.
- Syrjintää ja rasismia koskevan tiedon keruulle on luotava rakenteet ja turvattava resurssit.
- Viranomais- ja välttämättömyyspalveluita digitalisoitaessa on varmistettava palveluiden tarjonnan monikanavaisuus.

Syrjintään puututaan kaikilla elämänalueilla

- Asunto-osakeyhtiölain uudistuksessa varmistetaan yhdenvertaisuus ja esteettömyys Suomea sitovan YK:n vammaisten henkilöiden yleissopimuksen velvoitteiden mukaisesti.
- Asumisneuvonnasta, joka on saavutettavaa erityisesti syrjäytymisvaarassa ja asunnottomuuden vaarassa oleville henkilöille, säädetään lailla.
- Sähköinen tunnistautuminen on toteutettava yhdenvertaisesti kaikille. Lainsäädäntöä on kehitettävä tämän pikaiseksi toteuttamiseksi.
- Tekoälyä ja automaattista päätöksentekoa koskevaan sääntelyyn on sisällytettävä kattavat ja täsmälliset velvoitteet yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnille ja läpinäkyvyydelle sekä tehokasta valvontaa tukevia säännöksiä.
- Ulkomaalaisvalvonnan syrjintäriskien ja ulkomaalaislain 129 a §:n epäselvyyden vuoksi säännöstä on uudistettava ja viranomaisten ohjeita on selkiytettävä.

- Tiekartta vammaisten henkilöiden työllistymisen rakenteellisten esteiden purkamiseksi on valmisteltava ja toteutettava viipymättä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla.
- Vammaispalveluita sekä eläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön ja vammaispalveluihin liittyvien alueellisten järjestämistapojen on toteutettava tosiasiallisesti vammaisten henkilöiden työelämäosallisuutta ja yrittäjyyttä.

Alkuperäiskansa saamelaisten yhdenvertaisuutta on vahvistettava

- Saamelaiskäräjälaki on uudistettava saamelaisten itsemääräämisoikeutta vahvistavalla tavalla.

IHMISKAUPAN UHRIEN OIKEUKSIEN SUOJAAMINEN VAATII MONIALAISIA TOIMENPITEITÄ

Ihmiskaupan uhrien oikeuksien toteutumiseksi:

- Hyvinvointialueille tulee rakentaa toimivat menettelyt uhrien tunnistamiseksi ja avun pariin ohjaamiseksi.
- Ihmiskaupan uhrien turvallisesta ja tuetusta asumisesta säädetään lailla.
- Uhrien auttamisen edellytyksenä nyt oleva kytkös rikosprosessiin poistetaan ihmiskaupan uhrien auttamista koskevasta laista.
- Ulkomaalaislakia on muutettava siten, että yhä useampi ihmiskaupan uhri täyttää oleskeluluvan myöntämisen edellytykset.

Rikosvastuun toteutumisen tehostamiseksi:

- Ihmiskauppatutkinnat annetaan mahdollisuuksien mukaan tähän perehtyneille tutkijoille ja tutkinnanjohtajille.
- Poliisia on edelleen koulutettava ihmiskaupan tunnistamiseksi jo tutkinnan alkuvaiheessa.
- Ihmiskauppaan erikoistuneen tutkintaryhmän resurssit on vakinaistettava.

ULKOMAALAISTEN PERUS- JA IHMISOIKEUDET TUOTAVA VAHVEMMIN PÄÄTÖKSENTEKOON

- Lapsen edun ja oikeuksien sekä perhe-elämän täysimääräiseksi toteutumiseksi ulkomaalaislakia on muutettava. Lain soveltaminen ei saa johtaa lapsen edun vastaisiin ratkaisuihin.
- Ulkomaalaislakia on muutettava oleskeluvan hakijan kokonaistilanteen huomioivaksi. Lain tulee mahdollistaa hakijamyönteiset ratkaisut nykyistä paremmin.
- Suomeen ennen vuotta 2017 saapuneiden ja täällä edelleen vailla oleskelulupaa olevien oleskelu tulisi virallistaa erillislailla.
- Palautettavien oikeuksien toteutuminen ja palautuskiellon kunnioittaminen varmistetaan ja haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt tunnistetaan ja erityiset tarpeet huomioidaan täytäntöönpanossa.